

SYSTEM STOPNI INSTRUKTORSKICH

I. Postanowienia ogólne

1. Podstawę wydania niniejszego dokumentu stanowi Statut ZHP.
2. Jeżeli w niniejszym dokumencie jest mowa o właściwym komendancie, należy przez to rozumieć komendanta hufca, chorągwi lub Naczelnika ZHP, powołującego rozkazem komisję stopni instruktorskich (KSI).
3. Postanowienia niniejszego dokumentu, w których mowa o wędrowniku, członku starszyny, instruktorskiej, komendancie, przewodniczącym KSI, przewodniku, podharcmistrze i harcmistrze, stosuje się odpowiednio do wędrowniczki, członkini starszyny, instruktorki, komendantki, przewodniczącej KSI, przewodniczki, podharcmistrzyni i harcmistrzyni.
4. Jeżeli w niniejszym dokumencie mowa jest o funkcji instruktorskiej, dotyczy to również instruktorów pełniących funkcję zastępców tych instruktorów, którzy kierują podstawowymi jednostkami organizacyjnymi oraz szczeblami i związkami drużyn.

II. Zasady zdobywania stopni instruktorskich

1. Stopień instruktorski wyznacza drogę rozwoju instruktorskiego. Jest odzwierciedleniem poziomu wiedzy, dojrzałości społecznej i umiejętności wychowawczych instruktora.
2. Stopnie Instruktorskie:
 - przewodnik - przewodniczka
 - podharcistrz - podharcmistrzyni
 - harcistrz - harcmistrzynisą zdobywane przez członków zwyczajnych ZHP.
3. Opiekunem próby na stopień przewodnika może być instruktor co najmniej w stopniu podharcmistrza. Na stopień podharcmistrza – harcmistrza, a także podharcmistrz, który spełnia łącznie następujące warunki:
 - uzyskał zgodę właściwej KSI,
 - ma stopień podharcmistrza od minimum 2 lat,
 - ma otwartą próbę harcmistrowską,
 - jako opiekun przeprowadził i zamknął z wynikiem pozytywnym co najmniej jedną próbę przewodnikowską.Instruktor w stopniu harcmistrza może być opiekunem każdej próby. Opiekun próby musi mieć zaliczoną służbę instruktorską.

III. Tryb zdobywania stopni instruktorskich

1. Wędrownik, członek starszyny lub instruktor decydujący się na zdobywanie stopnia zgłasza do właściwej KSI gotowość podjęcia próby.
2. KSI akceptuje opiekuna próby przedstawionego przez otwierającego próbę lub wyznacza za jego zgodą innego opiekuna próby.
3. Otwierający próbę wspólnie z opiekunem ustala program próby, który:
 - a) jest drogą dojścia do poziomu wynikającego z idei i wymagań stopnia,
 - b) zawiera dowolną liczbę zadań, które zapewniają realizację wszystkich wymagań na stopień (jedno zadanie można powiązać z większą liczbą wymagań, a jedno wymaganie może być realizowane przez kilka zadań),
 - c) uwzględnia w zadaniach aktualny poziom i doświadczenie zdobywającego stopień,

- d) jest powiązany z planem pracy środowiska,
 - e) wiąże się z pełnioną przez niego funkcją,
 - f) określa przewidywany czas trwania próby.
4. Otwierający próbę składa wniosek o otwarciu próby wraz z jej programem do właściwego KSI. Wniosek wymaga opinii bezpośredniego przełożonego osoby otwierającej próbę.
4. Komisja po rozmowie z kandydatem i opiekunem oraz pozytywnym przyjęciu programu próby wnioskuje do właściwego komendanta o otwarciu próby.
5. Po złożeniu przez KSI wniosku o otwarciu próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o otwarciu próby i ogłoszenia jej w rozkazie nie później niż 30 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI.
6. KSI ma prawo:
- a) zmienić, za zgodą lub na wniosek zainteresowanego, proponowane zadania, opiekuna próby i czas jej trwania,
 - b) przyjąć dodatkowe wymagania na stopnie, wynikające z potrzeb środowiska i programu jego rozwoju,
 - c) w uzasadnionych przypadkach skrócić okres służby instruktorskiej niezbędnej do otwarcia próby na kolejny stopień,
 - d) w uzasadnionych przypadkach, biorąc pod uwagę wykształcenie, doświadczenie i dotychczasowy przebieg służby instruktorskiej kandydata do stopnia, uznać za spełnione wymaganie na stopień, opisując ten fakt w programie próby wraz z uzasadnieniem.
7. W celu zamknięcia próby:
- a) zdobywający stopień składa do KSI wniosek o zamknięciu próby; do wniosku należy dołączyć: pisemny raport z przebiegu próby, zrealizowania wymagań i spełnienia warunków zamknięcia próby oraz z osiągnięcia poziomu opisanego w idei stopnia, dokumentację powstałą w wyniku realizacji próby oraz opinie bezpośredniego przełożonego i komendanta zaliczającego służbę instruktorską,
 - b) opiekun przedstawia KSI pisemną opinię o zdobywającym stopień i przebiegu próby.
8. KSI po rozmowie ze zdobywającym stopień i jego opiekunem wnioskuje do właściwego komendanta o zamknięciu próby.
9. Po złożeniu przez KSI wniosku o pozytywne zamknięcie próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o zamknięciu próby z wynikiem pozytywnym oraz o przyznaniu stopnia. Decyzję o zamknięciu próby z wynikiem pozytywnym oraz przyznaniu stopnia komendant ogłasza w rozkazie nie później niż 30 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI.
10. Po złożeniu przez KSI wniosku o negatywne zamknięcie próby właściwy komendant jest zobowiązany do podjęcia decyzji o zamknięciu próby z wynikiem negatywnym, jednak nie wcześniej niż 14 dni od daty wpłynięcia wniosku KSI. W tym terminie zdobywającemu stopień przysługuje prawo do odwołania się od postanowienia KSI do właściwego komendanta. Komendant rozpatruje odwołanie w ciągu 7 dni. Po pozytywnym rozpatrzeniu odwołania komendant ponownie kieruje sprawę próby do KSI. KSI powtórnie dokonuje oceny realizacji próby w terminie 30 dni. Ponowny wniosek KSI do komendanta jest ostateczny. W przypadku nie wniesienia odwołania lub negatywnego rozpatrzenia odwołania pierwszy wniosek KSI staje się ostateczny. Decyzję komendant ogłasza w rozkazie w ciągu 30 dni od ostatecznego wniosku KSI.
11. W przypadku nie zakończenia próby przez zdobywającego w wyznaczonym terminie KSI najpóźniej po upływie 3 miesięcy wzywa zdobywającego stopień i opiekuna do stawienia się na zbiórce komisji, podczas której dokonuje oceny realizacji próby oraz podejmuje

decyzję o przedłużeniu czasu trwania próby lub zamknięciu próby. Jeżeli odbywający próbę nie stawi się na wezwanie komisji i nie usprawiedliwi swojej nieobecności, komisja na następnej zbiórce zamyka próbę z wynikiem negatywnym.

12. Ponowne otwarcie próby może nastąpić po upływie co najmniej 6 miesięcy od zamknięcia próby z wynikiem negatywnym.
13. Dorobek prób na stopnie instruktorskie powinien być upowszechniony, tak by umożliwić korzystanie z niego kadrze oraz zdobywającym stopnie.
14. Zalecany czas trwania próby wynosi od 1 roku do 2 lat.

IV. Wymagania na stopnie

PRZEWODNIK - PRZEWODNICZKA

Idea stopnia

Swoją postawą propaguje harcerski system wartości wynikający z Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego. Poznaje siebie i motywy swojego postępowania. **Pracuje nad własnymi słabościami i rozwija zdolności.** Jest wzorem dla harcerzy. We współdziałaniu z dziećmi i młodzieżą znajduje radość, umie być starszym kolegą i przewodnikiem. **Bierze aktywny udział w życiu drużyny, świadomie stosując metodę harcerską i wykorzystując przykład osobisty do realizacji celów wychowawczych.** Ma poczucie odpowiedzialności za pracę i powierzoną grupę. **Współtworzy hufcową wspólnotę.** Ma świadomość wychowawczej roli służby w harcerstwie.

Warunki otwarcia próby

1. Złożenie Przyrzeczenia Harcerskiego.
2. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.
3. Ukończone 16 lat.

Wymagania

1. Kształtuje własną osobowość zgodnie z Prawem Harcerskim, w tym dokonał samooceny i na tej podstawie ułożył i konsekwentnie realizował plan swojego rozwoju.
2. Pogłębia swoją wiedzę i rozwija swoje zainteresowania.
3. Zachowuje właściwe proporcje w wypełnianiu obowiązków wynikających z przynależności do różnych grup społecznych (rodzina, szkoła, drużyna, środowisko zawodowe).
4. Podejmuje stałą służbę w swoim harcerskim środowisku.
5. Bierze udział w życiu hufca.
6. W trakcie minimum **9-miesięcznej aktywnej** służby w gromadzie/drużynie wykazał się umiejętnością pracy wychowawczej metodą harcerską z dziećmi lub młodzieżą w wybranej grupie wiekowej, w tym umiejętnościami:
 - a) stosowania instrumentów metodycznych,
 - b) stosowania systemu małych grup,
 - c) tworzenia programu gromady/drużyny, jego realizacji i podsumowania,
 - d) pracy z Prawem i Przyrzeczeniem / Prawem i Obietnicą,**
 - e) samodzielnego prowadzenia zbiórek**oraz uczestniczył w:
 - f) organizacji wyjazdowych form pracy wykorzystujących kontakt z przyrodą,**

- g) **organizowaniu oraz przeprowadzeniu gier i form pracy w terenie uwzględniających współdziałanie i współzawodnictwo,**
 - h) pozyskiwaniu środków finansowych lub innych form wsparcia działalności gromady/drużyny,
 - i) organizacji obozu (kolonii) lub zimowiska gromady/drużyny i **pełnił na nim funkcję,**
 - j) prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do działania gromady/drużyny,
 - k) współpracy ze środowiskiem działania – rodzicami, szkołą, itp.
7. **Wykazał się umiejętnością stosowania zasad dotyczących umundurowania, musztry, ceremoniału harcerskiego w pracy z drużyną.**
 8. Wiedzę zdobytą w harcerskiej literaturze i mediach wykorzystał w pracy wychowawczej. Przeczytał minimum 3 książki harcerskie.

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Przestrzeganie zasad „Polityki ochrony bezpieczeństwa dzieci w ZHP” oraz innych przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą.
3. Posiadanie wiedzy i umiejętności na poziomie stopnia harcerki orlej – harcerza orlego.
4. Ukończenie minimum 15-godzinnego kursu pierwszej pomocy zawierającego zajęcia w praktyce.
5. **Pozytywnie oceniona służba w gromadzie/drużynie w okresie realizacji próby.**
6. **Ukończenie kursu przewodnikowskiego.**
7. **Posiadanie wiedzy i umiejętności odpowiadających wymaganiom stawianym wychowawcom wypoczynku.**

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia przewodnika jest granatowa podkładka pod krzyżem harcerskim i granatowa lilijka na lewym rękawie munduru.

PODHARCMISTRZ - PODHARCMISTRZYNI

Idea stopnia

Określa kierunki swojego rozwoju i je realizuje. Pracuje nad własnymi słabościami, przełamując je. **Przykładem osobistym świadomie i pozytywnie oddziałuje na otoczenie.** Rozumie ludzi i otaczającą go rzeczywistość – reaguje na ich potrzeby. Systematycznie stosuje służbę jako narzędzie harcerskiej pracy wychowawczej. Potrafi zauważyć sytuacje problemowe i je rozwiązywać. Umie spojrzeć na nie szerzej, niż tylko z perspektywy własnego środowiska. Buduje swój autorytet. Doskonali swą wiedzę i umiejętności wychowawcze. Dzieli się nimi z kadrą. **Świadomie i konsekwentnie stosuje metodę harcerską.** Pracuje w zespole instruktorskim. Ma własny pogląd na sprawy nurtujące jego środowisko harcerskie. **Wzmacnia tożsamość harcerstwa.**

Warunki otwarcia próby

1. Pozytywnie oceniona praca instruktorska przez co najmniej 12 miesięcy od przyznania stopnia przewodnika.
2. Zaliczona służba instruktorska.
3. Ukończone 18 lat.
4. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.

5. Brał udział w doskonaleniu zastępowych, przybocznych.
6. Ma doświadczenie na funkcji drużynowego lub przybocznego.

Wymagania

1. Wykazał się umiejętnością pracy nad sobą, stawiania celów w życiu, podejmowania działań (do ich realizacji), ich oceny i wyciągania wniosków.
2. Podnosi swoje umiejętności i kwalifikacje.
3. Bierze czynny udział w życiu otaczającego go środowiska społecznego.
4. **W swojej pracy instruktorskiej świadomie wykorzystuje służbę.**
5. Wykazał się umiejętnością pracy w zespole, komunikowania się oraz motywowania innych. Zrealizował zadanie instruktorskie na poziomie szczepu lub hufca.
6. Pogłębił znajomość harcerskiego systemu wychowawczego oraz zasad metodyki grup wiekowych.
7. Stosuje metodę harcerską w pracy z instruktorami.
8. **Świadomie stosuje System pracy z kadrą.**
9. Pracuje nad swoją postawą instruktorską. Doskonali swoje umiejętności harcerskie i instruktorskie – **w trakcie próby brał udział w minimum 2 wybranych formach kształceniowych.**
10. Przygotował się do roli opiekuna próby na stopnie instruktorskie.
11. Pozyskał sojuszników do działalności harcerskiej.
12. Pełnił funkcję instruktorską w czasie roku harcerskiego i **był członkiem komendy kolonii/obozu lub zimowiska.**
13. Orientuje się w **historii** i aktualnej sytuacji harcerstwa. Korzysta z harcerskiej literatury i mediów. **Przeczytał minimum 3 wybrane książki harcerskie.**
14. Wykazał się znajomością przepisów finansowych i organizacyjnych oraz zasad prowadzenia obozu harcerskiego odpowiadających **wymaganiom stawianym kierownikom wypoczynku.**
15. Wykazał się umiejętnością **pozyskiwania środków na działalność harcerską.**

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Pozytywnie oceniona praca instruktorska w okresie realizacji próby.
3. **Ukończenie kursu podharc mistrzowskiego.**

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia podharc mistrza jest zielona podkładka pod krzyżem harcerskim i zielona lilijka na lewym rękawie munduru.

HARCMISTRZ - HARCMISTRZYNI

Idea stopnia

Dbą o swój wszechstronny rozwój. Stara się dotrzeć do prawdy o sensie życia. Konsekwentnie realizuje swoje cele życiowe. Osiągnął założoną przez siebie dojrzałość w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Kreuje rzeczywistość. Jest znaczącą osobowością w zespole instruktorskim, z którym aktywnie pracuje w środowisku swojego działania. Dzieli się własnymi doświadczeniami życiowymi i wychowawczymi i przekłada je na trwałą dorobek. Po mistrzowsku stosuje harcerski system wychowawczy. Ma dużą wiedzę i umiejętności w zakresie samodzielnego kierowania zespołem. Potrafi

inspirować i organizować swoje środowisko do potrzebnego społecznie działania. Wpływa na oblicze harcerstwa, buduje jego tożsamość. Jest wzorem dla instruktorów.

Warunki otwarcia próby

1. Pozytywnie oceniona praca instruktorska przez co najmniej 12 miesięcy od przyznania stopnia podharcmistra.
2. Zaliczona służba instruktorska.
3. Ukończone 21 lat.
4. Przedstawienie KSI programu swojej próby zapewniającego realizację wymagań.
5. Udział w kształceniu kadry.

Wymagania

1. W świadomy sposób określa i realizuje własne plany życiowe.
2. Pogłębia swoją wiedzę zawodową.
3. Poza swoimi zainteresowaniami zawodowymi poznaje wybraną dziedzinę nauki lub kultury.
4. Świadomie stosuje harcerski system wychowawczy, upowszechnia go i dzieli się własnymi doświadczeniami.
5. Przygotował się do roli opiekuna próby na stopień podharcmistra i harcmistra.
6. Kierował zespołem instruktorskim. W jego działaniu kształtował postawy oraz poszerzał wiedzę i umiejętności instruktorów.
7. Wykazał się skutecznym stosowaniem Systemu pracy z kadrami w kierowanym przez siebie zespole instruktorskim.
8. Zrealizował zadanie instruktorskie na poziomie chorągwi lub Związku.
9. Opracował i upowszechnił materiały programowo-metodyczne jako wkład w dorobek Związku.
10. W trakcie próby ukończył kurs harcistrzowski lub aktywnie uczestniczył w minimum 2 innych formach wymiany doświadczeń poziomu harcistrzowskiego (kursy, warsztaty, seminaria, konferencje itp.).

Warunki zamknięcia próby

1. Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby.
2. Osiągnięcie sukcesu w wybranej dziedzinie.
3. Prowadzenie obozu (kolonii) lub zimowiska w okresie od zdobycia stopnia podharcmistra. Uzyskanie pozytywnej oceny swojej pracy.
4. Pozytywnie oceniona praca instruktorska w okresie realizacji próby.
5. Pełnienie funkcji opiekuna pozytywnie zakończonej próby na stopień instruktorski w okresie od zdobycia stopnia podharcmistra.

Oznaka stopnia

Oznaką stopnia harcmistra jest czerwona podkładka pod krzyżem harcerskim i czerwona lilijka na lewym rękawie munduru.

V. Zobowiązanie instruktorskie

1. Decyzję o dopuszczeniu do złożenia Zobowiązania Instruktorskiego podejmuje właściwy komendant.
2. Zobowiązanie Instruktorskie składa kandydat na instruktora po przyznaniu stopnia przewodnika - przewodniczki.

3. Za przyjęcie w poczet instruktorów odpowiada właściwy komendant. Zobowiązanie powinno być złożone nie później niż 3 miesiące po przyznaniu stopnia przewodnik - przewodniczka.

VI. Zasady działania komisji stopni instruktorskich

Zadania komisji

1. Komisje stopni instruktorskich (KSI) to zespoły współodpowiedzialne za rozwój instruktorski kadry, realizujące swoje zadania poprzez:
 - prowadzenie prób na stopnie instruktorskie,
 - pracę z opiekunami prób na stopnie,
 - potwierdzanie stopni harcerskich i instruktorskich osobom ponownie ubiegającym się o członkostwo w ZHP,
 - współpracę z innymi zespołami instruktorskimi (przede wszystkim z zespołami kadry kształcącej, namiestnictwami i referatami programowymi).

Powoływanie i właściwość komisji

2. KSI hufca powołuje rozkazem komendant hufca. W skład komisji wchodzi instruktorzy w stopniu podharcmistra i harcmistrza, z tym, że co najmniej połowę składu komisji stanowią harcmistrzowie. KSI hufca prowadzi próby na stopień przewodnika instruktorów mających przydział służbowy w tym hufcu.
3. Przewodniczącym KSI może zostać instruktor w stopniu harcmistrza przeszkolony do pełnienia tej funkcji lub w ciągu roku od objęcia funkcji powinien uczestniczyć w odpowiednim szkoleniu.
4. Komendant chorągwi może nadać KSI hufca prawo prowadzenia prób na stopień podharcmistra po uzyskaniu pozytywnej opinii KSI chorągwi. Przy wydawaniu opinii KSI chorągwi bierze pod uwagę:
 - poziom prób dotychczas prowadzonych przez KSI hufca,
 - pracę prowadzoną z opiekunami prób,
 - doskonalenie pracy komisji między innymi przez udział w formach kształceniowych przeznaczonych dla członków KSI.
5. KSI chorągwi powołuje rozkazem komendant chorągwi. W skład komisji mogą wchodzić wyłącznie harcmistrzowie. KSI chorągwi może prowadzić próby na stopień przewodnika, podharcmistra oraz harcmistrza.
6. KSI przy GK ZHP powołuje rozkazem Naczelnik ZHP. W skład komisji mogą wchodzić wyłącznie harcmistrzowie. KSI przy GK ZHP może prowadzić próby na stopień przewodnika, podharcmistra oraz harcmistrza.
7. KSI liczy co najmniej 3 instruktorów.
8. Na każdym szczeblu mogą zostać powołane odrębne KSI dla instruktorek i instruktorów, jak również odrębne KSI dla poszczególnych stopni instruktorskich.
9. Do próby w KSI danej jednostki organizacyjnej może przystąpić osoba posiadająca podstawowy przydział służbowy do tej jednostki lub jednostki jej podległej. Przystąpienie do próby w innej KSI wymaga zgody komendanta jednostki, do której osoba ma podstawowy przydział służbowy. Próbę na wniosek KSI otwiera i zamyka oraz przyznaje stopień komendant właściwy ze względu na podstawowy przydział służbowy zdobywającego stopień.

Tryb pracy KSI

10. KSI samodzielnie przyjmuje regulamin pracy zgodny z niniejszym „Systemem stopni instruktorskich”. Regulamin zatwierdza właściwa komenda, a ogłasza w rozkazie właściwy komendant.
11. Członków KSI, w tym przewodniczącego i jego zastępców, mianuje właściwy komendant.
12. KSI może pracować zarówno w całym składzie, jak i w zespołach. Zespół powinien liczyć co najmniej 3 osoby (w jego składzie musi znaleźć się przewodniczący KSI lub jego zastępca).

Praca z opiekunami próby

13. KSI prowadzi pracę z opiekunami prób w szczególności przez:
 - udostępnianie materiałów dotyczących zdobywania stopni instruktorskich,
 - organizowanie seminariów, warsztatów i konsultacji dla opiekunów prób.

Dokumentacja pracy KSI

14. Dokumentacja pracy KSI obejmuje:
 - protokoły z posiedzeń KSI,
 - kopie programów prób w trakcie realizacji oraz wnioski o otwarcie prób,
 - dokumentację zamkniętych prób,
 - rejestr prowadzonych prób,
 - rejestr prac metodycznych.
15. KSI we współpracy z właściwym komendantem i zespołem kadry kształcącej odpowiada za upowszechnianie dorobku programowo-metodycznego wypracowanego w ramach realizowanych prób na stopnie instruktorskie.